

שיחות אל־יעזר

שיחות ומאמרי הגאון רבי אליעזר געלדצעהלער זצ"ל
ראש ישיבת 'אור ישראל'

פרשת תרומה

גליון 51

הרוצה לנדב גליון לע"נ או לרגל שמחה וכדו',
ובן להערות ותיקונים, ולקבלת השיעור מידי שבוע
נא לפנות ל sichoseliezer@gmail.com

כוונת הלב בעסק התורה והמצוות,

מידת 'קשה כארו' בעבודה

איני יכול, לומר לכם אל תטלוה איני יכול, אלא בכל מקום שאתם הולכים בית אחד עשו לי שאדור בתוכו שנאמר ועשו לי מקדש' ע"כ.

הנה ידוע ממקובלים שעיקר תיקון שובבי"ם הוא בשנה מעוברת שקוראים פרשיות תרומה תצוה לפני שבת שקלים. וסוד הדבר ע"פ הפשט הוא, שמפרשת שמות עד אחרי תצוה הכל המשך אחד של התעלות ממדרגה למדרגה, מעומק תחת עד עומק רום. פרשת שמות היא הגלות, בפרשת וארא מסופר על המכות והעונשים שסבלו המצרים, פר' בא היא יציאת מצרים, בשלח קריעת ים סוף, יתרו מתן תורה ומשפטים היא הברית על התורה, שהוא בעצם גמר מתן תורה. ואף שנראה שאחרי קבלת התורה אין שייך להתעלות עוד מדרגה, שהלא הגיעו למצב שאמר עליהם הקב"ה 'אני אמרתי אלהים אתם ובני עליון פלכם', ומה יכול

'לקיחה' של האדם בתורה ומצוות

דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי (שמות כה,ב). איתא במדרש (שמו"ר פל"ג, א) 'הה"ד' כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזובו, אל תעזבו את המקח שנתתי לכם וכו', ויש לך מקח שמי שמכרו נמכר עמו, אמר הקב"ה לישראל מכרתי לכם תורתי, כביכול נמכרתי עמה, שנאמר ויקחו לי תרומה. משל למלך שהיה לו בת יחידה, בא אחד מן המלכים ונטלה. ביקש לילך לו לארצו וליטול לאשתו, אמר לו בתי שנתתי לך יחידית היא, לפרוש ממנה איני יכול, לומר לך אל תטלה איני יכול לפי שהיא אשתך, אלא זו טובה עשה לי, שכל מקום שאתה הולך, קיטון אחד עשה לי שאדור אצלכם שאיני יכול להניח את בתי. כך אמר הקב"ה לישראל נתתי לכם את התורה, לפרוש הימנה

שלים', כדרך שהלוקח משלם למוכר, וה"נ צריכים אנו לעשות פעולות כעין מקח, בכדי להשרות שכנינו יתברך בתוכנו.

ומהו התשלום מצידנו, מפרש הכתוב 'מאת כל איש אשר ידבנו לכו'. מסביר רבי צדוק (פרי צדיק, אות ב) שיש כאן שני דברים, הראשון הוא 'מאת כל איש' וכמבואר בזהר 'מההוא דאקרי איש, דאתגבר על יצריה, וכל מאן דאתגבר על יצריה אקרי איש'. שע"י שהאדם יש לו רצונות ותאוות לעשות נגד רצון ה' והוא מתעקש ולוחם עם יצרו עי"כ הוא נעשה 'איש', כענין ה' איש מלחמה', וע"י ה'סור מרע' שאדם מונע את עצמו מלעשות נגד רצון ה', הוא נותן את רצונותיו ואת תאוות לכו לה', וזהו האופן הראשון 'לשלם' עבור המקח של 'ויקחו' לי תרומה. הדבר השני הוא 'אשר ידבנו לכו', וכדאיאת בספה"ק שלא ביקש המקום מבני ישראל כל הני י"ג ענינים, זהב וכסף ונחשת וכו' מפני שהוא צריך להם, והלא מקרא מלא דיבר הכתוב 'לי הכסף ולי הזהב נאם ה'' (חגי ב, ח), אבל את נדבת הלב שלנו שפיר יכולים אנו ליתן להקב"ה ע"י בחירתנו, כיון שהוא דבר שכביכול אין לו. ונדיבות הלב היינו שנותנים לה' ב'עשה טוב' מתוך רצון עמוק להתקרב אליו, ומתוך כיסופים והשתוקקות וצמאון להתרומם, וכשהקב"ה משרה שכנינו

להיות יותר גבוה ונשגב מזה, ואכן ברוב השנים נגמר השוכב"ם בזה. אבל לפי האמת לא נגמרה קבלת התורה בפ' משפטים, כי כשלומדים פרשיות תרומה תצוה בעיון, מבינים שהתכלית במה שקבלנו עלינו את התורה חוקיה ומצוותיה, היא מפני שעמה גם קבלנו את הנותן ב"ה, 'ויקחו לי תרומה'.

על ידי לימוד התורה בהבנה שהקב"ה יושב ושונה כנגדו, כלומר שלא רק שלומדים את תורת ה', אלא גם לומדים עם ה', בכך נעשה את עצמנו משכן לשמו, וכך תושלם מטרת קבלת התורה – שנוריד קדושתו יתברך לתוך העולם הזה, החשוק והטמא, ולהשרות שכנינו בעולם, ועל ידי כן יתעלה כל העולם השפל לטוב ולקדושה. לכן לא נכתב סוד נורא זה של 'נמכרתי עמה' אלא כאן בפ' תרומה, אף שזה ענין ששייך למתן תורה, מפני שהוא מדבר על שלב יותר עמוק של קבלת התורה – ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם.

אחרי שאנו מבינים שתכלית קבלת התורה הוא 'ויקחו לי תרומה' כנ"ל, יש להתבונן בהא שמדקדקים כל המפרשים שלכאורה הוה ליה למימר 'ויתנו' ולא 'ויקחו'. ואיתא ע"ז בזה"ק (ח"ב קכח). ש'ויקחו' הוא מלשון מקח, שא"א לזכות להשראת השכינה במתנת ה' שיופיע ממרום לשכון בינותינו בחינם, אלא אנו צריכים לשלם בעבורה 'אגר

וכבודו יתברך פונה ברחמים ואבה תהלה לקבל מתנה ומצוות ולימוד תורה מדרי גיא ומדלי מעש, בהיא הנאה אנחנו מקנים נפשותינו בקנין גמור ומתקדשים בקדושה של מעלה. לכן כשאתה מניח תפילין והקב"ה מקבלו ממך, וכן כשאתה מתפלל או לומד תורה מתוך רצון להתקדש לה, בזה גופא שהקב"ה מתרצה לך אין לך כבוד גדול יותר בשמים ובארץ, ובזה מתקדשים אנו אליו בהידור רב כדת משה וישראל.

והיינו דכתיב ויקחו לי תרומה, שזה שאנו נותנים לה' מעצמנו מכספנו וממעשינו, אין זה נחשב נתינה כלל וכלל, כי הרבה יותר הנאה וגדולה וכבוד וקדושה אנו מקבלים ולוקחים מזה שיש לנו זכות לעשות מצוה לשמו, ליתן תרומה למשכן, להתפלל לפניו, לאכול מצה, ממה שאנו נותנים, ממש כהיא דאדם חשוב כנ"ל.

וצריכים אנו לדעת ולהתבונן שלא רק בזהב וכסף נאמר שאין הקב"ה צריך אותם כלל אלא את נדיבות הלב, כי כן הוא גם בתורה ומצוות, וכשארם לובש תפילין בלי כוונה, וגם אם לומד כמה שעות בלי כל לחלוחית ובלי שהוא מבין שהוא לומד תורת ה', יש לנו לשאול, וכי הקב"ה צריך סתם שתניח בתים על הראש ושתקרא אותיות רש"י צפופות, מה הנאה יש לו מזה. וכבר אמר לנו משה רבינו 'עתה ישראל מה ה' אלהיך

על המשכן, אין השכינה שוכנת בעצים ואבנים גרידא, אלא תוכו רצוף אהבה מבנות ירושלים'. וזהו הדבר השני שמשלמים עבור המקח של השראת השכינה.

ומביא רבי צדוק מהקאזניצער מגיד (עבודת ישראל פר' שמיני ד"ה והייתם קדושים), לבאר מה שאומרים בברכות המצוות 'אשר קדשנו במצוותיך', שהוא קידש אותנו על ידי המצוות, ואנחנו מקודשים לו כמו האשה המקודשת לבעלה. ולכאורה יש לתמוה הלא בקידושין צריך שהבעל יתן הכסף לאשה ולא שתתן היא (עי' קידושין ה:), וא"כ היאך אנחנו אומרים שהקידושין הם דוקא על ידי המצוות שאנו עושים במעשה ידינו ויקחו לי מאת כל איש אשר ידבנו לבו, הלא זה שלא כדין קידושין שהאיש לוקח ולא האישה. אמנם מבאר הקאזניצער מגיד, שאיתא בגמ' (שם ז.) שבאדם חשוב אפילו נתנה היא מקודשת, דהיינו אדם חשוב שכולם רוצים ליתן לו מתנות ואינו מקבל אלא מאנשים מסוימים שמוצאים חן בעיניו, וכבוד גדול הוא להם שמתרצה לקבל מהם, בזה מתקדש האישה בנתינה שלה, דבהיא הנאה שמקבל מתנה ממנה גמרה ומקניא נפשה. וי"ל גם בנידון דידן, הואיל שיש ליוצרנו יתברך מלאכים ומשרתים ושרפים ואופנים וחיות הקודש המהללים שמו תמיד,

וקטנים בעיני עצמכם, לא תתפארו ולא תתרומו, רק 'קִיטוֹן אחד', ובמקום הזה דייקא אוכל לדור ולשכון עמכם. ומוסיף על זה, שהנה ההפרש בין הגימטריא של אמ"ת (441) לשל שק"ר (600) הוא קט"ן (159), כלומר אף אם יש אדם שאינו במצב של שלמות אלא נמצא שקוע בעולם השקר, אם אך ממעט עצמו עד שקונה לנפשו מדת קט"ן, יכול לבוא ע"י זה גופא למדת האמ"ת. ולפי"ז אף אם אחד מרגיש בעצמו חסר לו 'ההיא הנאה' ומרגיש קצת יבשות במצוותיו, ידע נאמנה שאם יעשה בנפשו 'קִיטוֹן אחד' בענווה ושפלות ועיניו יהיו למרום שיתן לו טעם וגעשמאק בתורה ובעבודה, עי"ז יזכה לאמ"ת ולהשראת השכינה.

מידת 'קשה כארז' במשכן

האדם

ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם (שמות כה ח). ז"ל המדרש א"ר חנינא לא היה העולם ראוי להשתמש בארזים, אלא לא נבראו אלא בשביל המשכן ובשביל ביהמ"ק שנאמר 'ישבעו עצי ה' ארזי לבנון אשר נטע', ואין לבנון אלא ביהמ"ק וכו'. ויש להבין מה המיוחד כ"כ בארזים עד שאומרים שאין העולם כדאי להשתמש בו. בשלמא נבראים אחרים שהמדרש שם מונה והולך שלא

שאל מעמך כי אם ליראה את ה' אלהיך ללכת בכל דרכיו ולאהבה אתו ולעבד את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך' (דברים י, יב), הקב"ה רוצה את הנדיבות הלב שלנו, ה'בכל לבבך ובכל נפשך' שלנו, שהיא החשק וההתלהבות, ורק באלה ישכון עמנו וירצה את מעשינו. וזה גם מוכרח לכאורה מצד ההלכה, שהרי אם תהיה אשה שתתן מתנה לאדם חשוב ויקבל ממנה, אבל לא יהיה לה מזה כל הנאה, בפשטות לא יחולו הקידושין, שהרי אין הקידושין חלים כלל מצד נתינתה אלא מצד קבלתה, והיא אינה מקבלת מאומה אם אין לה הנאה. וכן כאן, אם האדם מקיים את התורה והמצוות באופן של 'מלומדה', וק"ו באופן של מי שכפאו שד, לכאורה אין שייך לו לברך 'אשר קדשנו במצותיו' שהרי אין לו רצון והנאה ובמה יתקדש.

*

עוד יש לדקדק במדרש הנ"ל, למה ביקש המלך מחתנו שיעשה לו 'קִיטוֹן' דהיינו חדר קטן, הלא היה יכול לבקש שיבנה לו בית דירה מפוארת רחבת ידים כראוי לו. מבאר האמרי אמת ש'קִיטוֹן' מרמז למידת קטנות וענווה, שהקב"ה אומר לבני ישראל 'כל המתגאה דוחק רגלי השכינה', ומכיון שאני רוצה לבוא לשכון עמכם אנא תכינו לי מקום בתוך לבכם ונפשכם, ששם תהיו שפלים

עד שממש רחמנות להסתכל על אנשים כאלו, כי הבריות בורחות מהם מרוב קשיים ואי-נוחות של הנמצא בסביבתם.

והנה דרשו חז"ל (יומא עב:): עה"פ עצי שטים עומדים, 'שמא תאמר אבד סברן ובטל סכויין, ת"ל עומדים, שעומדין לעולם ולעולמים'. היינו שהמשכן לא נחרב כמו ביהמ"ק אלא נגזז. וכמובן שאין הכוונה שהוא גזוז באיזו מערה במדבר צין או בערבות מואב, כי מה חיזוק יש לנו מזה, עד שחז"ל מודיעים לנו שלא אבד סיכויו וסברו של המשכן, אע"כ כוונתם שאע"פ שבעוונותנו נחרב ביהמ"ק ואין השכינה שורה בינינו, אבל ה'ושכנתי בתוכם' המיוחד של המשכן, שעליו נאמר (ויקרא טז, טז) 'אהל מועד השכן אתם בתוך טמאתם' זה לא נחרב, ועדיין גזוז ושוכן איתנו ובתוכנו¹.

היו ראויים להיברא, כגון האור והזהב והכסף, מובן כיון שהם ברואים חשובים ויקרים, אבל עץ הארז אינו אלא עץ סרק גבוה וקשה שטוב לבנין, ומה חשוב בו משאר העצים ונטיעות שדווקא הוא לא היה העולם ראוי לו. אלא הענין הוא עפי"מ דאיתא (תענית כ.) 'לעולם יהא אדם רך כקנה ולא יהא קשה כארז'. 'רך' פירושו אדם נוח שאינו מקפיד על כבודו כ"כ ואינו נוטר איבה למי שפגע בו, ו'קשה' היינו 'א' שווערע מענטש'. כולנו מכירים אנשים כאלה, שצועקים ועושים 'א' גאנצע עסק' על מי שבשוגג דרך על רגלו או הזיז את ספריו ממקום למקום בלי רשות. ואמרו חכמינו שלעולם יהא אדם ותרן על כבודו ויהיה מעביר על מדותיו, וזהו 'רך כקנה', והזמן לעבוד על זה הוא דוקא בימי הבחרות, כי מי שקפדן כבר בימי צעירותו יתקשה הרבה יותר עם השנים אם אינו עובד על עצמו,

מבינים את זאת נכון, יכולים להתבונן בגודל הפגם במי שמשמש עם אבריו לעשות חלילה נגד רצון ה', שהוא ממש מועל בקדשים, ולא עוד אלא כאילו מקריב פיגול וטמא ע"ג המזבח. וגם יוצא מזה דבר מבהיל, שחלילה מי שמגרה יצה"ר בעצמו ומכניס בלבו מחשבות תאוה וכו', הוא עוד גרוע יותר מטיטוס הרשע שעשה עבירה נוראה בבית קדשי הקדשים (עי' גיטין נו:). שהרי טיטוס עשה מה שעשה בתוך קוה"ק, והאדם שמשמש עם לבו לעבירה הוא

¹ וכבר אמרתי לכם כמה פעמים דבר נורא מרבי חיים וואלאזינער (נפה"ח א, פ"ד) שמסביר ע"פ הזוה"ק שאברי האדם – שהם המשכן שלמטה שגזוז בתוכנו – מכוונים נגד המשכן שלמעלה, כל אבר נגד כלי אחר. ותיקונו הוא כשהאדם עובד את ה' דרכו, וממלא תכלית אותה עבודה שהיה בביהמ"ק. למשל הפה כנגד המזבח, החוטם כנגד הקטורת, העינים כנגד המנורה וכו', והלב שהוא משכן הנפש המחיה את האדם מכוון כנגד בית קדשי הקדשים. ואם

אם עצת היצר שרוצה להפילו ליאוש ועגמ"נ. אבל אף לו יהא כדבריו, צריכים לזכור שלעת כזאת שמור בלבך עץ ארז, והוא מדת הקשיות-ערף, מדת החוצפה והעזות, לקום ולומר שהיום ר"ח אדר אני מתחיל הזמן שלי, מהיום אני קם בזמן, אני ממלא הסדרים, אני כותב השיעורים וכו'. איי זה מרגיש קצת ליצנות, אבל אין לך להתפעל מזה. כי זו התכלית של מדת 'קשה כארז', לא להשתמש עמה נגד אחרים חלילה, שע"ז נאמר 'לא היה העולם ראוי להשתמש בארזים', אלא כנגד עצמך, להקים אלו הקרשים שעומדים לעולמי עולמים. ומכוח זה תעמוד אתה על רגליך ותתחזק ותבין שלעולם לא בטל סיכויך ולא אבד סברך.

אבל למען האמת, אם רק תתבוננו לכמה דקות קצרות על מצבכם, שאתם זוכים לישיב באהלה של תורה, ללמוד בהתמדה, להתפלל בנעימות ולעבוד את ה' כרצונכם, הייתם רוקדים ושמחים עד לב השמים. ואין אלו תנחומי הבל, אתם לא עוורים, ואתם רואים מה עובר ל"ע על בחורים שאינם בישיבה. הלב נשבר למראה עינים מכל הבעיות ברוחניות ובגשמיות שנחלים ברחוב הטמא והחולה, כל באיה לא ישובון. לכן אם

על פי הדברים האלה מסביר השם משמואל (תרע"ה) כוונת המדרש 'העולם לא היה ראוי להשתמש בארזים', כי מדה זו של 'קשה כארז' באמת אינה מביאה טובה לעולם, אלא כעס וקנאת איש מרעהו. 'אלא לא נבראו אלא בשביל המשכן', היינו בשביל שיהודי יוכל לעבוד את ה' גם אם מרגיש בעצמו שפלות וקטנות, יתקשה כארז ויעמוד בגאווה דקדושה לשרת ולעבוד את ה' השוכן איתו בכל מקום ובכל זמן. כי אם יהיה רק 'רך קנה' לא יהיה לו האומץ והגבורה לעמוד מול הרוחות החזקות הנושבות בחוץ, וק"ו לא כנגד הרוח העזה שנושבת בפנימיות לבו, שמסיתה אותו בכל יום יום לאמר 'אבד סיכוי ובטל סברו'. ובשביל המשכן הזה נצרך מאד מדת ה'קשה כארז'.

ממש היום בא מעשה לידי בענין זה. בחור התקשר אלי מעבר לים, ושח בפני את צערו שכבר צריך להכין כרטיס טיסה לחזור לביתו בפסח, והוא תופס את עצמו ואין לו בידו מאומה מכל הזמן הזה שעבר כ"כ מהר, והוא שבור מאד מזה. האמת הוא שאין לי ספק שהוא אינו צודק בהשערותו שאין לו בידו כלום מכל הזמן, וודאי למד הרבה וגדל בתורה וירא"ש, ואין מחשבות הללו כי

עושה כן על ידי קוה"ק שבתוכו. ועל זה יחרד כל לב מאד.

הרבה בכל אלו התחומים, וגם אני בתוכם, אבל הידיעה הזאת שאנו עדיין בני אדם שיש להם מה להשתפר אינה מייאשת את האדם ואינה שוברת אותו, אלא מחזקת אותו, כי הוא יודע שהוא בדרך הנכונה, ויש לו סייצתא דשמיא, וגם יודע מה עליו לעשות בכדי להגיע ליותר שלמות. לא כן מחשבות פסולות הנ"ל, שאני מבזבז זמן ולא עשיתי מאומה כו', הם דברי עמלק המדברים בתוכך, לומר 'היש ה' בקרבנו אם אין'. ועם עמלק אסור לדבר, אלא להיות בבחינת קשה כארז.

ועל ידי שנעמוד מול היצר בעקשנות ולא ניפול ברשתו, נזכה לבנות משכן ה' בתוכנו 'מאת כל איש', וגם נבין שאנו ראויים, ושכח ה' בנו לעבדו ולשרתו, ונעשה רצונו בהתלהבות חשק ושמחה וטוב לבב, וכך נתקדש אליו ע"י נדבת לבנו ונברך בקול גדול 'אשר קדשנו במצוותיו'.

היצר בא להפילך ליאוש ולעצבות, תאמר 'מודה אני לפניך ה' ששמתי חלקי ביושבי ביהמ"ד', ותכיר שכל מחשבות עצב שבאות עליך, מחמת שאינך עדיין בתכלית השלמות ועדיין יש בכך תאוות ומחשבות וענינים לתקן, אין אלו יותר מתחבולות היצר להחטיאך ע"י יאוש ועצבות, אבל אתה תזכור שיש בכך 'עצי שיטים עומדים', ותעמוד מול היצר 'קשה כארז', ותאמר הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו. אני בריא בגשמיות וברוחניות, אני ב"ה מבין את התורה שאני לומד, ואני זוכה לכוון בתפילה, ואני בורח ממחלוקות ודיבורים גסים ורעים, הלא אלו שווים כל הון דעלמא. אכן אתה לא האדם השלם, וגם רחוק מאד מזה, וכל אחד יודע כמה ובמה הוא צריך להתחזק ולהשתפר, אם זה שלא להפסיק באמצע הלימוד, לכוון יותר בתפילה או בענינים שבין אדם לחברו וכו', ומסתמא יכול כל אחד להתחזק